

Gönderim Tarihi: 07.06.2017 Kabul Tarihi: 13.10.2017

KADIN-ERKEK KAVRAMLARI BAĞLAMINDA ŞİDDET VE ŞİDDETLE MÜCADELEDE SOSYAL HİZMETİN ROLÜ¹

Ümran CİHAN*
Handan KARAKAYA**

THE ROLE OF SOCIAL SERVICE IN STRUGGLE AGAINST VIOLENCE AND VIOLENCE IN THE CONTEXT OF WOMEN AND MEN CONCEPTS

Öz

Şiddeti kabul eden toplumsal tutumlarımız, şiddeti önlemede yetersiz kalan yasalar, toplumsal cinsiyet eşitsizliğini tetikleyen söylemler ve toplumdaki orantısız güç ilişkileri, çoğu zaman şiddetin mağdur tarafının kadın olmasına sebebiyet vermektedir. Kadına yönelik şiddetin toplum nezdinde görünür kılınması, güç ilişkisinin meşru zeminden kurtarılması ve özellikle kadına yönelik şiddetin önlenmesi amacıyla çeşitli kurumların oluşturulmasında feministlerin katkısı yadsınmaz. Kadına yönelik şiddetin tarihi eski olmasına rağmen bu durumu önlemek için atılmış ve atılacak adımlar henüz çok yenidir. Bu çalışmada ise, kadına yönelik şiddet farklı bakış açıları, boyutları ve nedenleri bağlamında tartışılarak geçmişten günümüze yapılan mücadele açıklanmaya çalışılacaktır. Diğer taraftan şiddet, kadın ve erkek kimlikleri açısından değerlendirilerek, toplumda şiddeti besleyen tutumlara vurgu yapılacaktır. Bunun yanında sosyal hizmetin toplumda yaşayan dezavantajlı bireylerin diğer bireylerle aynı koşullara getirilmesi noktasından değerlendirildiğinde; kadın ve kadına yönelik şiddet konumuz sınırlarına girmektedir. Bu bağlamda şiddeti önleme konusunda ülkemizde atılan adımlar, şiddetin geçmişi, mücadelenin hukuksal ve sosyal hizmet boyutu açıklanarak; mevcut durumun değerlendirilmesi bu çalışmanın değindiği konular arasındadır.

Anahtar Kelimeler: Şiddet, Kadına Yönelik Şiddet, Sosyal Hizmet.

Abstract

Our social attitudes that accept violence, the laws that are inadequate to prevent violence and disproportionate force relations in society often result in women being the victims of violence. Although the history of violence against women is

¹ Bu çalışma TUBİTAK 2211 Lisansüstü Burs Programı tarafından desteklenmektedir.

* Arş. Gör., Fırat Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, e-posta: ucihan@firat.edu.tr.

** Yrd. Doç. Dr., Fırat Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, e-posta: hkarakaya@firat.edu.tr.

old, order to avoid this situation are still very new. In this study, it will be explained struggle from past to present by arguing violence against women in the context of different perspectives, dimensions and reasons. On the other hand, violence will be evaluated in terms of women and men's identities, and the attitudes that nurture violence in society will be emphasized. Besides, when social services are evaluated from the point of bringing disadvantaged individuals living in the society to the same conditions as other individuals, women and violence against women fall within our subject area. In this context, the steps taken in our country to prevent violence, the history of violence, explaining the struggle of legal and social service dimension and evaluation of the current situation are mentioned in this study.

Keywords: Violence, Violence Against Women, Social Work.

1. Giriş

Şiddet, insan bedeninin fiziksel ve ruhsal bütünlüğüne zarar veren her türlü davranış olarak nitelendirilebilir. Şiddetin tarafı, boyutu ve türü fark etmeksizin kim tarafından, kime uygulanırsa uygulansın bir hak ihlalidir. Toplumsal cinsiyet algılarından etkilenmesi ve toplumdaki cinsiyete dayalı eşitsiz güç ilişkisinden dolayı şiddetin mağdur tarafı genellikle kadınlar olmaktadır. Toplumsal cinsiyet bağlamında değerlendirildiğinde, şiddetten etkilenen tarafın genellikle kadın olması, cinsiyet eşitsizliğine neden olan söylemlerin, kabullerin, geleneksel değerlerin şiddeti besleyen unsur olarak işlev görmesinden kaynaklanmaktadır.

Kadına yönelik şiddetle mücadelenin tarihi çok eskilere götürülebilir. Fakat somut adımlar ancak sivil toplum hareketleriyle gerçekleşmiştir. Bu sivil toplum hareketlerinin en önemlisi ve en görünür olanı feminist hareketler aracılığıyla gerçekleşendir. Dünya'da kadına karşı ayrımcılığa dair görünürlüğün kazanılmasında, bu alanda sözleşmelerin, kanunların ve kurumsal mücadelenin başlamasında feminizmin payı büyüktür.

Türkiye'de kadına yönelik şiddetin görünür kılınması, Dünya'da ki gelişmelere paralel olarak –daha geç başlamasına rağmen- sivil toplum hareketleri aracılığıyla imza kampanyaları ve dayanışma yürüyüşleriyle gerçekleşmiştir. Türkiye'de yapılan çalışmalar, son elli yılı kapsamaktadır. Yapılan çalışmaların son dönemlerle sınırlı olması, Türk toplumsal yapısında “kol kırılır, yen içinde kalır.” öğretisinin yansımaları olarak, şiddetin görünür kılınmasının engellenmesinden kaynaklanmaktadır. Kadına yönelik şiddetin önlenmesi için yapılan çalışmaların arttırılması, hukuksal anlamda yaptırımların fazla olması ve en önemlisi de şiddeti haklı gören toplumsal cinsiyete dayalı kalıpların ve zihniyetlerin değiştirilmesi gerekmektedir.

Bu çalışmada şiddet kavramı, boyutları, nedenleri, şiddeti besleyen unsurlar özellikle mağdura yönelik yapılan çalışmalar bağlamında açıklanacaktır. Diğer taraftan kadına yönelik şiddetle mücadele, hem sivil toplum hem de hukuksal ve kurumsal bağlamda incelenerek, geçmişten günümüze tarihsel bir perspektifle değerlendirilecektir. Bu değerlendirme yapılırken, Dünya’da ve Türkiye’de kadına yönelik şiddet verilerine ve yapılan çalışmaların sonuçlarına değinilmesi amaçlanmaktadır. Aynı zamanda sosyal hizmetin dezavantajlı gruplar üzerinde işlevsel rolüne vurgu yapılarak, günümüzde kadına yönelik şiddetle mücadelede kurum ve kuruluşlar tartışılacaktır.

2. Şiddet Tanımlanmaz, Yaşanır: Şiddetin Kadın Boyutu

Şiddet, ırk, dil, din, cinsiyet fark etmeksizin kime uygulanırsa uygulansın insan haklarının çiğnenmesi anlamına gelir. Şiddet, bireyin bedensel ve ruhsal açıdan zarar görmesine, yaralanmasına ve sakat kalmasına neden olabilen bireysel ve toplu hareketlerin tamamı (Öztürk 2013: 195) olarak da nitelendirilebilir. Çeşitli disiplinler, farklı bakış açıları ve yöntemler çerçevesinde şiddet olgusu geçmişten günümüze sürekli araştırılmıştır. Geçmişten günümüze sonuçları, nedenleri, failleri ve mağdurları açısından sürekli araştırılan şiddetin en önemli öznesinin kadınlar olduğu söylenebilir. Toplumsal cinsiyet algısı ve cinsiyete dayalı eşitsizlikler kadını şiddetin mağdur tarafı yapmaktadır. Doğduğu andan itibaren kadına yöneltilen “itaat eden”, “korunmaya muhtaç”, “savunmasız” sıfatları, evlendikten sonra da erkeğin kadını aşırı sahiplenmesine ve kadını kontrol etme algısına neden olabilmektedir. Toplumsal olarak kontrol etme ve ders verme yöntemi de şiddet olgusu aracılığıyla gerçekleştiği için; kontrol etme çabası şiddet olgusuna dönüşebilmektedir. Dünya genelinde kadınlar, geliri, eğitimi, yaşı, ırkı, dili, dini fark etmeksizin fiziksel, cinsel, psikolojik ve ekonomik şiddetin mağdur tarafı olmaktadır. Yapılan araştırmalar, eşler arası şiddet vakalarının yüzde 90’ından fazlasında, kadınların şiddete maruz kaldığını göstermektedir (İlkkaracan ve Gülçür 1996: 22-23). Erkeklerin kadınları koruma misyonunu yüklenmeleri, namus algısıyla desteklenerek kadının her yönüyle kontrol edilmesi gereken bir beden olarak algılanmasını beslemektedir.

Şiddetin sadece günümüze özgü kavram olmadığını yapılan araştırmalar bize göstermektedir. Kadına yönelik şiddetin tarihi tam olarak bilinmemesine rağmen yapılan arkeolojik çalışmaların sonuçları göz önüne alındığında; insanlık tarihi kadar eski olduğu yorumu su götürmez bir gerçektir. Arkeologların yaptığı bir araştırma, kadınların fiziksel şiddet yaşamalarının kökeninin 3000 yıl öncesine dayandığını

göstermektedir. Söz konusu araştırmada erkek mumyaların kemiklerinde %9-20 kırığa rastlanırken, kadın mumyalarda bu oranın %30-50 olduğu buluntularına rastlanılmıştır (Aslan 1998; Akt: Dişsiz ve Şahin 2008: 52). İnsanların kadın-erkek olarak kategorize edilmesi, biyolojik ayrışmaları üzerinden tanımlanmaları, mesleki roller de dahil olmak üzere toplumda var olan görev dağılımının güçlü-güçsüz olarak kadın ve erkeği tanımlayan roller üzerinden kurgulanması, insanların yerleşik hayata geçişi kadar eski olduğu söylenebilir (Atasü Topçuoğlu 2016: 11).

Fakat şiddetin cinayet boyutuna dönüşen hali, günümüzde yaşanan popüler(!) faaliyetlerinden biri haline gelmiştir. Hemen her gün gazetelerin üçüncü sayfalarında ve haber kuşaklarında kadın cinayetleri yer almaktadır. Şiddeti önleyebilmek ve şiddetin sonuçları ile baş edebilmek için yapılan pek çok araştırma, proje, çalıştay, seminer, kongre aslında tek soruya cevap vermek içindir: şiddet nasıl önlenir? Bu sorunun cevabını verebilmek için öncelikle şiddeti ve şiddetin taraflarını tanımlamak gerekir. Çünkü bir şeyi, olayı, olguyu ya da herhangi bir durumu önlemek için onunla ilgili her bir boyutu açık bir şekilde görmek ve tanımlamak esastır. Şiddet, her şeyden önce hem mağdur hem de uygulayan açısından tahribat yaratan travmatik bir “şey”dir. Bir başka tanıma göre ise şiddet, fiziksel ya da fiziksel olmayan biçimlerde fiziksel ve ruhsal, acı ve zarar veren davranıştır (Yıldırım 1998: 25).

Kadına yönelik şiddet ise, cinsiyet temelli olarak gerçekleştirilerek kadını baskı altında tutmayı amaç edinmiş fiziksel, duygusal, cinsel ve ekonomik şiddeti ifade eder (Öztürk 2013: 195). Kadınlara yönelik insan hakları ihlali ve kadınlara karşı ayrımcılık biçimlerinden biri olan bu şiddet, ülke genelinde mücadele edilmesi gereken öncelikli toplumsal sorumluluklar arasında yer almaktadır (KSGM 2014: 7).

Şiddetin kadın açısından toplumsal görünürlüğüne başta feminizm olmak üzere birçok sosyal ve siyasal yaklaşım katkıda bulunmuştur. Feminist hareket, öncesinde kadınların oy hakkına sahip olması, sonrasında da kadının eşitsiz konumunu toplumda ve tüm dünyada görünür kılmak için yıllarca mücadele vermiştir. Bu hareketin yansımaları, kadına karşı ayrımcılığın ve şiddetin önlenmesine yönelik tüm dünyada kabul gören sözleşmeler ile kendini göstermiştir. Sözleşmelerin kabul edilmesi ülkelerin bu duruma yönelik kanunlar yapmasına öncü olmuştur. 1970’lerin başında Dünya’da 1980’lerin başında ise Türkiye’de yaşanan kadın hareketleri, kadına şiddete yönelik farkındalığın artması konusunda önemli adımlar olmuştur.

Türk kültürel değerlerinde kadının toplumsal anlamına baktığımız da ise emek, itaat ve hizmetin kadının kimliğinin bir parçası olarak yer aldığı

görülmektedir. Kadınların bunlardan birini yerine getirmemesi ve bu yüzden fiziksel şiddet görmesi, onun toplum tarafından iyi bir kadın olmaması nedeniyle cezalandırılması olarak görülür (White 2000: 98-99; Aktaran: Bulut 2008: 114). Toplum tarafından kadına tanımlanan rolün dışına çıkmak bu bağlamda kadına yönelik şiddeti meşrulaştıran bir unsur olarak değerlendirilebilir. Bunun en önemli sebebi, kadının seçimine başvurmadan toplumsal olarak idealleştirilmiş kadın imgelerinin dayatılmasıdır. İşte bu görüşten dolayı kadının şiddet görmesi toplumsal normlar açısından kabul edilir ve hoş görülür hale gelmiştir.

Aile içerisinde kadın, ailenin genellikle fiziksel açıdan daha güçlü üyeleri olan erkekler tarafından fiziksel, cinsel, ekonomik ve duygusal şiddete maruz bırakılmaktadırlar. Aile içi şiddetin kökenine bakıldığında ise erkeğin, kadını -kadın bedenini- kendi özel mülkü olarak görmesi ve bunun sonucu olarak kadına istediği her şeyi yapma ve yaptırma anlayışının olduğu söylenebilir (Özateş 2009: 100). Böylece cinsellik ve otoritenin toplumsal inşası, kadının aile içi ve aile dışı şiddetin nesnesi yapmaktadır. Ailenin toplumsal karşılığının kutsanması, aile içi şiddetin görünürlükten uzaklaştırmaktadır. Aile içi şiddetin faili olan erkekler, namus mefhumunu uyguladıkları şiddeti haklılaştırmak ya da buna bir mazaret sunmak için kullanırken; kadınlar cinsel özgürlüklerini kontrol eden tacizkar ortamları terk etmelerini engelleyen, yetr etseler bile onları bir ötekileştirme sürecine mahkum eden döngüyü kıramamaktadırlar (Sıddıqı 2014: 270).

Kadına yönelik aile içi-ya da dışı- şiddetle mücadelenin ilk adımı ancak bu şiddetin görünür kılınması ile gerçekleştirilebilir. Özellikle nelerin şiddet kapsamına girdiği konusunda bir bilincin gelişmesi ve daha sonra şiddete uğrayan kadınların bunu yasal yoldan dile getirebilmeleri bilincine sahip olmaları gerekmektedir (Eşkinat, 2012: 329). Kadının bu bilince sahip olmasını sağlamak için öncelikle kadının şiddete yönelik bakış açısını değiştirmek gerekir. Bu değişim, kadının şiddete bakış açısının yaşadığı toplumun kültürü, mevcut yasal düzenlemeleri, kadının eğitimini ve sosyo-ekonomik düzeyini göz önüne alarak gerçekleştirilebilir (Güler ve ark. 2005: 52).

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın eşitliği düzenleyen 10 uncu maddesine göre, "herkes dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçirilmesini sağlamakla yükümlüdür". Oluşu şekli olarak eşitsiz güç ilişkilerine dayanan kadına yönelik şiddet, eşitlik hedefinin yaşama geçirilmesini de engellemektedir. Bu bağlamda devlet,

bu ilkeye dayanarak kadına yönelik şiddeti önlemek ve ortadan kaldırmak, bu durumla baş etmeyle yükümlüdür.

Erkek tarafından kadına yönelik uygulanan şiddet her ne kadar haklı görülemeyecek nitelikte olsa dahi; şiddet olgusunun çeşitli sosyo-ekonomik ve kültürel nedenleri bulunabilmektedir. Dünya Sağlık Örgütü, kadına yönelik şiddetin sebeplerini şöyle sıralamıştır:

- Düşük eğitim düzeyi;
- Çocukluğunda kötü muameleye tanık olma ve/veya maruz kalma;
- Anti-sosyal kişilik bozukluğu;
- Alkol ya da zararlı madde kullanımı;
- Şiddet ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğini kabul eden toplumsal tutumlara sahip olma (DSÖ 2015: 143)

Şiddetin kapsayıcılığının ve karmaşıklığının fazla olması, literatürde çok farklı şiddet ve şiddet türleri tanımının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu çalışma kapsamında fiziksel şiddet, duygusal şiddet, cinsel şiddet ve ekonomik şiddet olmak üzere dört farklı şiddet türüne yer verilecektir. Fiziksel şiddet, kadının isteği dışında ve zorlanarak tokatlanması, itilmesi, elle veya sopa ile dövülmesi, incitme ve bir yerin kırılması gibi zarar verici tüm istismar davranışlarını içermektedir (Demiröz 1997: 2). Çok sayıda ülkede yapılan 35 çalışmanın sonuçları, kadınların mevcut ya da eski eşleri/birlikte oldukları kişiler tarafından maruz bırakıldıkları fiziksel şiddet oranının yüzde 10 ile yüzde 52 arasında değiştiğini göstermiştir (KSGM 2014: 34).

Duygusal şiddetin görünürlüğü, fiziksel ve cinsel şiddet kadar olmasa dahi, kadının demoralize olmasına ve kadının kendisine dair saygısını kaybetmesine sebebiyet vermesi bakımından yıkımı daha fazla olan şiddet türüdür. Hakaret etme, küçümseme, alaycı konuşma, başka insanların yanında değersizleştirici ifadeler kullanma duygusal şiddete örnek gösterilebilir. İlkaracan (1996)'nın, Ankara'da yaptığı araştırma kapsamında en yaygın şiddet türünün "duygusal/psikolojik şiddet" olduğunu bulmuştur.

Cinsel şiddet ise, kadının zorla ilişkiye girmeye zorlanması, pornografik araçlarda kadın bedeninin kullanılması, evde ya da kamusal ortamda cinsel içerikli sözlere maruz bırakılması, taciz edilmesi gibi hareketleri içermektedir. Cinsel şiddet, en öz ifadesiyle seksüel motivasyona bağlı olarak gerçekleştirilen şiddetin en yıkıcı türlerinden biridir. Cinsel şiddetin önemli özelliklerinden birisi, fiziksel şiddetle olan güçlü

ilişkisinin bulunmasıdır. Her iki şiddet arasında genel ve yaygın bir ilişki mevcuttur (Vatandaş 2003: 25).

Son olarak ekonomik şiddet ise, kadını ekonomik açıdan yoksun bırakma, çalışmasını engelleme, çalışma kaynaklarına erişeceği yollara engel olma, iş yerinde rahatsız etme, küçük düşürme şeklinde gerçekleşebilir. Şiddet hangi türde, hangi boyutta olursa olsun mağdur açısından travmatik deneyimlere neden olmaktadır. Şiddeti tanımlamak ve her bir boyutunu açıklamak tıpkı insan doğasının kendisi gibi karmaşıktır. Bu güçlük, şiddet türlerinin birbirinden keskin bir şekilde ayıramamasından da kaynaklanabilmektedir. Örneğin, fiziksel şiddete maruz kalmış bir kadının duygusal açıdan taravmatik bir olay yaşamadığı söylenebilir mi? Diğer taraftan cinsel şiddet ile fiziksel şiddet arasında birbirini kapsayan güçlü bir ilişkinin mevcut olduğu söylenebilir.

3. Erkek Kimliği, Doğası Gereği Baskıcıdır..(!)

Toplumsal ilişkilerin biçimlenmesi üzerinde etkili olan toplumsal tutumlar, kadın ve erkek gibi kavramların tanımının oluşumunda da etkili olmaktadır. Kadınlar ve erkekler toplumu oluşturan iki temel cinsiyet olmalarına rağmen, her ikisinin toplumun yapılandırılmasında üstlendiği rol ve sorumluluklar birbirinden farklılaştırılmaktadır. Bu farklılaşma temel alınarak kadın ve erkekler toplumsal bir hiyerarşinin parçası olmaya doğru zorlanmaktadır. Toplum tarafından oluşturulan kadın ve erkek algıları, toplumsal hayatın tüm alanlarında birbirinden ayrılmış bir yapıyı temellendirmektedir. Dolayısıyla bu yapıda kadın, oluşturulan hiyerarşinin alt katmanında yer alırken erkek doğal olarak üst katmanı işgal etmektedir. Toplumda kadın ve erkek algıları, toplumsal cinsiyet temelli bir hiyerarşik yapılanmayı oluştururken kadın edilgen ve kendisi için tanımlanan rolün dışına çıkmamakla terbiye edilir. Bu hiyerarşi de kadınlar kadınsı özelliklerine bağlı olarak zayıf, duygusal, kırılgan olarak tanımlanırken, erkekler, sert, akılcı ve mantıkla özdeşleştirilerek tanımlanmaktadır. Dolayısıyla dünya modernleştiğçe kadının bir insan olarak doğuştan getirdiği özelliklerinin onu ikincilikten kurtarması beklenirken, rasyonel akılla özdeşleştirilen erkeğin denetiminde tanımlanmaya devam edilmiştir.

Toplumsal cinslerin birbirinden farklı psikolojik, bedensel, toplumsal ve sosyal farkları modern ve modern dışı toplumların tamamında varlığını korumuştur. Her ne kadar modernleşme bireyler arasında eşit ve özgür bir dünya idealini büyütse de, kadın ve erkek arasında cinsiyet farklarından arınmış bir düzen yaratamadı. Batı ve batı dışı toplumlarda hala cinsiyet farklılıklarından arındırılmış bir kadın ve erkek algısının tam olarak yerleştiği kuşkuludur. Akıl, rasyonel düşünme becerisi, rekabet, doğru

karar verme yeteneği, diğer toplumsal değerlere göre üstünlük atfedilen değerlerdir. Bunlar modern toplumların eril değerleri olarak idealize edilmiştir. Bunun yanında itaat, fedakârlık, sevecenlik gibi değerler modern dünyanın idealize ettiği değerler arasında tanımlanmamaktadır. Dışıl değerler olarak tanımlanan bu değerler, başarı ve gelişmeye koşullu olarak düzenlenen kamusal alanın dışına itilir. Bunlar özel alanın ideal değerleri olarak takdir görür ve özel alan olarak tanımlanan alana hapsedilmeye çalışılır (Sancar 2013: 170). Bunun yanında cinsiyet ve toplumsal cinsiyet pek çok kültürde sadece soyun üremesinin yükünü taşıyan bedenlere entegre edilmiş bir kategori değil; yaşamın tüm alanlarında sürdürülmesine, yaşamın üretilmesine ilişkin bir dinamiği anlatan, nötrlüğü dışlayan hayata içkin bir durum olarak çok başka anlamlar yüklenmektedir (Köse 2013: 37).

Kadın ve erkek arasındaki biyolojik farklılıklardan da beslenen erkeklik algıları, toplumda her iki cinsin algılanış biçimini inşa etmektedir. Saadavi (1991: 131)'ye göre bu inşaanın tarihi arka planında yeryüzündeki ilk erkek imgesinin etkisi büyüktür. Ona göre Adem, "kendi kaburga kemiğinden doğan" Havva'nın doğurganlık yetisini bile kendisine mal etmiştir. Bu simgesel bir olgudur ancak, üretim ilişkileri ve gelişen teknik yenilikler erkeğin kendi iktidarına mal ettiği bir hakimiyet alanını yaratmış görünmektedir. Erkek, toplumun ve doğanın kendisini onayladığı bu güç alanı içinde kadını yörüngesinde tanımlama imkanına kavuşmuştur. Bu çerçeveden bakıldığında kadının toplumsal olarak sunulan konumunu değiştirmesi de önemli bir çaba ve gayreti gerekli kılmaktadır. Kadın yaşamının belirleyici özelliği olan fizyolojik gerçekler, kadınların toplumun geliştirdiği imgeleri içselleştirmesini kolaylaştırmıştır. Erkek ise egemen konumundan dolayı, onu elverişli bir konuma getiren toplumsal rollerle daha kolay özdeşleşir (Touraine 2007: 67). Bir anlamda bir iktidar alanına doğan erkek, bu alanın imkanlarını diğer cinsle eşit bir paylaşımı doğal karşılamaz.

Beavoir (1986: 130)'a göre erkek, dünya üzerinde çocukluğundan beri elinden tuttuğu ve tanıdığı bir ayrıcalığa yaslanarak var olur. Dolayısıyla insan olma eğilimi erkeklik yazgısı ile bir çatışma içinde değildir. Erkek, doğduğu andan itibaren varlığı toplumsal cinsiyet algısında hiyerarşinin üst kısmında yer alır. Bu durumda erkek, bir tamamlanmışlık ve erdem durumunun çabası sahibidir. Erkeklik az tartışılan az görünür ve toplumsal hayatta üzerinde çok fazla tartışılmayan bir iktidar türü olarak tanımlanmaktadır. Bir iktidar türü olarak erkeklik, farklı toplumsal yapılar içinde farklı biçimsellikler kazansa da temel bağlamından kopmamaktadır (Özbay 2012-13: 189). Bu da toplumda erkek egemen bir iktidarlaşma sürecini doğal ve meşru yapmaya yetmektedir. Kadın bu

iktidarın altında, cinselliği bastırılmış, eş otoritesi altında, çocuk doğuran, ekonomik bağımsızlığı olmayan, cinselliğe ve çocuk doğurmaya dair herhangi bir bilgisi ya da karar verme gücü olmayan bir imgeyi karşılar durumdadır (Costa 2014: 158).

Beavoir (1986: 130)'a göre kadın, kadın olabilmek için hem bir nesne olabilmeli hem de bir av olabilmelidir. Toplumsal cinsiyet kadın olmanın gerekliliğine bunu eklemiştir. Bu yönüyle kadın, kadınlığı reddettiğinde de kabul ettiğinde de kadınlığını sakatlamaktadır. Dolayısıyla bu yaklaşım kadınların, toplum tarafından kendilerine dayatılan toplumsal statülere muhalefet ederken, yeni bir kadınlık inşasının yolunu açmaktadırlar. Bu her ne kadar kadınları bağımlı bir yapı içinde tanımlayan toplumsal düzenden bir kopuşu temsil etse de, kadınların hedef olduğu yeni bir egemenlik kültürünü de perçilemektedir (Touraine 2007: 71). Kadınlar ve erkekler arasında kendi başına bir eşitsizliği sağlamayan (gender) biyolojik cinsiyet, toplum içinde tanımlanmış algılar üzerinden bir eşitsizliği ve farklılığı beslemektedir. Böylece toplumsal cinsiyet olarak kavramlaştırılan verili (ataerkil) kadın ve erkek tanımları ortaya çıkmaktadır. Bu iki kavramın birbirini dışladığı bir karşıtlık üzerinden değerlendirilir ve iki kavram arasında hiyerarşik bir yapı örer (Berktaş 2004: 3). Dolayısıyla erkek ve kadın kavramları arasındaki hiyerarşik doku, modern toplumlara da sirayet etmektedir. Bunun en iyi örneklerini modernleşme sonrası kadınların istihdamı karşılığında verilen ücretlere bakarak görmek mümkündür. Düşük ücretler ve uzun çalışma saatleri kadınlar açısından öne çıkan sorunlardır. Bu, egemen erkeklik değerleri ve bunları ayakta tutan toplumsal kurumların işleyişi üzerinden anlaşılabilir. Bu yönüyle modern toplumlarda erkeklik, sınırları ve kaybedilme koşulları her zaman belirsiz, değişken ve geçişli bir insan olma hali olarak tanımlanmaktadır (Sancar 2013: 170). Böylece toplum tarafından oluşturulan kalıplar, tek tek kadın ve erkeklerin özgün bireyselliklerini yok ederek onları tek bir kategoriye indirgeyen ve bu kategorik ayrımın cenderesine hapseden bir içerik alır (Berktaş 2014: 3). Kadınlar ve erkelerin özgün bireyselliklerinden uzaklaştırılması, her iki cinse arasındaki hiyerarşik farklılaşmanın meşrulaştırılmasına da katkıda bulunur. Bunun yanında özerklik, denetim ve tahakküm eril ile dişil arasında kendiliğinden ayrım yapmayan kesintisiz bir hat üzerinde bulunur. Böylece farklı cinsler, kendilik, yakınlık ve özerklik sözcüklerinin anlamlarının yanında sevgi, çatışma ve erk farklılıklarının baskısı altında benliğin bütünlüğünü sürdürme ihtiyacı ile mücadele içindedirler (Keller 2007: 134).

Kadın ve erkek kavramlarının toplumsal karşılıkları, iktidar aygıtlarını da erkeğin egemenliği altında tanımlamaktadır. Bu da erkek egemen bir

toplumsallığın önünü açarken, iktidarı erkek kavramının sınırları içinde tanımlar. Böylece erkek egemen toplum, birbirinden çok farklı erkeklik tarzlarının merkezinde egemen erkeklik değerlerinin olduğu ve her tür farklı erkeklik ve kadınlık konusunda buna göre denetim altında tutulduğu bir iktidar düzenini anlatır. Böylece bu egemenlik, erkekler tarafından onaylanır ve kadının buna teslimiyeti toplumsal bir onay altında meşruluk kazanır (Sancar 2013: 172). Bir doğallık tepsisi içinde erkeklere sunulan egemenlik alanı, kadını ve kadın bedeninin denetimini kapsama alanına almıştır. Bu bağlamda modern beden söylemine göre, beden doğal bir makinadır ve sürekli cinsiyet farkları üretir (Sancar 2013: 176). Böylece cinsellik de kadın üzerinden tanımlanan bir kavram olarak öne çıkarken, mahremiyet kişinin kendi beden ve cinselliği ile ilgili her şeyi başkalarının kararlarından uzak tutabilmesi gerekir. Oysa “namus” kavramı aracılığı ile kadın bedeni ve cinselliği “herkesin bildiği bir sır” olarak sınırlanır (Evevit ve Elçik 2013: 148).

Kadın cinselliğinin, doğurganlığının ve bedeninin kontrolünü amaçlayan mekanizmalar, çoğu toplumda hala erkek egemen sistemin varlığını sürdürmesinin en güçlü aracıdır. Bu kontrol dolaysız baskı ve şiddet yoluyla olduğu kadar, siyasi, ekonomik ve toplumsal ve kültürel manipülasyonlardan oluşan karmaşık bir mekanizma ile sağlanmaktadır (İlkaracan 2015: 14). Bu kontrol toplumda erkeklik kavramının algılaması ve içeriğinin biçimlenmesi üzerinde etkilidir. Bu bağlamda erkeklik ideali, namus mevhumu ile desteklenir. Namus temelde kadın bedenini ve cinselliğini denetlemekle ilgilidir. Bu kavram üzerinden erkek egemen denetim alanının kadının tüm yaşamını kontrol altında tutacak şekilde genişletilir (Coomaraswamy 2014: 17). Bu da toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin oluşumunda önemli bir fonksiyona sahiptir. Toplumsal cinsiyete dayalı şiddet, kişinin özgürlüğü ve iradesini kısıtlayıp, psikolojik ve fiziksel zarar içerikli tutumdur. Toplumsal cinsiyete dayalı şiddet, kişiliği olumsuz etkileyen, kadınlarla erkekler, kadınlarla kadınlar ve erkeklerle erkekler arasında ayrım yapan bir şiddettir (Uygur ve Çağlar 2013: 120). Kadınlığı sorunsallaştıran toplumsal ve kültürel temalar, korku ve kadın cinselliğinin kontrol edilmesi etrafında biçimlenir. Böylece bir erkek olan babanın kontrolünden çıkan kadın, evlilik kurumuyla yeni kontrol alanıyla tanışır (Sen 2014: 63). Kadınların kontrolünün gerekliliği, farklı şiddet biçimleri üzerinden somutlaştırılır. Bu bağlamda fiziksel, cinsel, psikolojik, ekonomik ve sosyo-kültürel bir boyut kazanabilen toplumsal cinsiyetçi şiddet, kadının toplumda bağımlı rolünün sürdürülmesine katkıda bulunmaktadır. Kadına yönelik şiddet ve bu şiddetin korkusu, kadınları sosyal ve hukuksal haklarından mahrum edebilmektedir (Uygur ve Çağlar 2013: 121). Bu noktada Sen (2014: 64-65), namus kodlarının sadece

kadınlığın ne demek olduğunu kodlamakla kalmadığını aynı zamanda erkekliği de belirlediği için toplumsal cinsiyetin anlamları açısından merkezi bir önem taşıdığını söyler. Ona göre, kadın cinselliği, kadınların eylemlerine ve ilişkilerine dair normlar üretirken, erkeklere de bu normların uygulama ve takibi görevini yükler. Bu açıdan toplumsal iktidar alanı genişleyen erkek, kadınlar üzerinde bir efendi olma konumunu sürdürür. Bu bağlamda, ayrıcalığını sürdürmek için güç kullanımı, erkek davranışının başlıca özelliği olarak öne çıkmaktadır. Şiddet üzerinden kadına yönelik ekonomik ve sosyal eşitsizliklere bir sürdürülebilirlik eklenmektedir. Böylece kadın edilgen, kontrol edilebilir, bağımlı bir birey olarak tanımlanırken, erkek, güçlü, kontrol edilemez, diğerine karşı cinsel şiddet uygulama potansiyeli olan biri olarak tarif edilir (Uygur/Çağlar 2013:124-125). Bu pencereden bakıldığında, modernleşme ve gelişmişlik düzeyi kadın üzerindeki toplumsal baskıyı azaltmakla birlikte ortadan kaldıramamış görünmektedir. Connors (2014:45), 1995 yılında Pekin’de yapılan IV. BM Kadın konferansının diğer bir çok konferans gibi toplumsal cinsiyet temelli şiddet alanındaki konulara yenilerini eklediğini söylemektedir. Ona göre, bu platformlarda yapılan toplumsal cinsiyet temelli kadın tartışmaları, kültür, sınıf ve gelir düzeyi gözetmeksizin tüm ülkelerdeki kadınların şiddet görme riski altında olduklarını ortaya koymaktadır. Kadına yönelik şiddet bakımından iktidar ve eşitsizlik ilişkisi, kaynakların elde edilmesi ve kullanılması temeli üzerinden biçimlenmektedir. Şöyle ki, erkekler fiziksel güçleri yanında sosyal, siyasal ve ekonomik kaynaklara da fazlasıyla hakimdir. Bunlardan yoksun olan kadın, erkek karşısında biyoloji, sosyal, siyasal ve ekonomik bakımda güçsüz bir konumu temsil etmektedir. Böylece toplumsal kurumlar kadın bedenini erkeğin kontrol etmesini kolaylaştıracak bir mekanizmanın oluşmasına katkıda bulunmaktadırlar. Diğer bir ifadeyle kadının güçsüz konumunu ve ona karşı güç kullanımını pekiştirmektedirler. Dolayısıyla kadına yönelik şiddet, toplumsal cinsiyet toplumsal cinsiyete dayalı bir şiddet biçimi olarak tanımlanabilmektedir (Uygur ve Çağlar 2013: 125).

Berktaş (2004:27), kadına karşı şiddeti, bütün toplumlarda kadın ve erkek arasında bir güç dengesinin olmaması ve kadının ikincil bir konumda sayılmasının sonucu olarak değerlendirmektedir. Dolayısıyla kadına karşı her türlü şiddetin temelinde toplumsal cinsiyet yaklaşımının biçimlendirdiği kadınlık ve erkeklik rollerine yüklenen anlamların olduğunu söyleyebiliriz. Bu rollere yüklenen anlamların derinleştirilmesi, kadının toplumsal konumunun yeniden tanımlanması ve erkeklerle eşit bir noktaya getirilmesi sürecinde olumsuz bir süreci ifade etmektedir.

4. İstatistikler ve Hukuki Açılımlar: Dünya Nerede, Biz Neredeyiz?

Şiddet olgusunun farklı toplumlarda farklı şekillerde tanımlanması, şiddeti hak gören zihinsel yapıların varlığı, şiddeti meşrulaştıran geleneksel öğretiler, çoğu zaman şiddeti-özellikle kadına yönelik şiddeti-görünür kılmayı engellemiştir. Dünyada kadına yönelik şiddeti engellemenin -sivil toplum bazında- felsefik temeli, 1800'lü yıllarda feminist hareketin kadına yönelik sosyo-politik ayrımcılığın sonlandırılması amacıyla gerçekleştirdiği çalışmalarına dayandırılmaktadır. Bu yıllarda kadınlara yönelik ayrımcılığı sonlandırmak, siyasi haklar ve oy hakkının verilmesi temelinde sürdürülmüştür. İlk dalga feministler olarak adlandırabileceğimiz bu hareket, kadınların oy hakkını kazanmalarını sağlamakla beraber kadın hareketinin görece düşük bir görünüm kazanmasına ve kadın hareketinin birleştirici bir odak noktası sahip olmaktan yoksun bırakılmasına sebebiyet vermiştir (Heywood 2012: 80).

Oy hakkının kazanılması, bir süreliğine hedefe ulaşılmış ve her şey bitmiş gibi bir yanılgıya ve dolayısıyla kadın hareketinde bir durgunluğa yol açıyorsa da, özellikle 1960'larda daha çok beden, cinsellik, toplumsal cinsiyet rolleri ve işbölümü –bunların cinsiyet bağlamında topluma yansımaları- üzerinde duran ve bunları sorgulayan yeni bir yükselişe tanık olundu (Berktaş 2011: 6). İkinci dalga feminizm hareketi olarak adlandırılan bu yeni mücadele alanları feminizmin, politika alanının yeniden tanımlanması anlamına gelmekteydi. “Özel olan politiktir!” sloganıyla feministler o güne kadar politika dışı olarak görülen sorunları siyasetin alanına çekmeyi başarmışlardır (Kaya 2016: 57). Kadınların ortak ezilmişliğine vurgu yaparak bu yeni hareket, “kız kardeşlik” olgusunu ortaya çıkarmıştır.

İkinci dalga feminist akım, kadınlar ve erkekler arasındaki ilişkiyi birinci dalga feminist hareketin aksine -birinci dalga, kadın ve erkek arasındaki ayrımcılığı kabul etmekle birlikte bunu bir güç ilişkisi olarak görmezdi-politik yönden sorunlu olarak görerek, doğrudan bu konuya odaklanmıştır. “Özel olan politiktir!” söyleminin perspektifinden cinsellik ve yeniden üretimin politika konusu edilmesi, kadınların politik bilinçlerinde dönüşümler sağlamaya başlamıştır (Açıkel 2009:37). Feministlerin, aile içi şiddetin toplum meselesi haline gelmesinde, sığınma evleri hareketinin başlatılmasında, şiddet kurbanları için yasal savunu yapılmasında ve istismarcıların davranışlarından sorumlu olmasının sağlanmasında büyük pay sahibi olduğu yadsınamaz bir gerçektir (McCue 1995: 16; Aktaran: Özateş 2009: 98).

Ortaçağ'da kadının insan olup olmadığının tartışılmasından kadının her alanda eşit hak ve hürriyete sahibiyetini sorgulayan ve aktivist bir süreçle kadının "haklılığını" savunan feminist akımlar, bir yönüyle kadına yönelik şiddete dair yapılan hukuki adımların temelini oluşturmuşlardır. Dünya'da ilk kez yasal anlamda kadınların görünürlüğü 1946 yılında, Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konsey'ine bağlı olarak "Kadının Statüsü Komisyonu" kurulmasıyla gerçekleştirilmiştir (Odman 2012: 131). Bu gelişmenin ardından çeşitli antlaşmalar ve sözleşmeler sayesinde kadın ve kadına yönelik ayrımcılıkla mücadele ile ilgili adımlar atılmaya devam etmiştir. Bunların en önemlilerinden biri ise, Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW)'dir. CEDAW, Dünya'da her türlü ayrımcılığın ve şiddetin önüne geçilmesi için ilk hak bildirgesi olarak kabul edilmektedir ve taraf devletlerce 1979 yılında imzalanmıştır (KSGM 2014: 27).

CEDAW, doğrudan doğruya kadın konusunda düzenlenmiş uluslararası düzeyde bağlayıcılığı bulunan ilk sözleşmedir (Odman 2012: 134). Bu sözleşmeye göre;

"Kadınların; medeni durumlarına bakılmaksızın ve kadın ile erkek eşitliğine dayalı olarak politik, ekonomik, sosyo-kültürel ve diğer alanlardaki insan hakları ve temel özgürlüklerinin tanınmasını, kullanılmasını ve bunlardan yararlanılmasını engelleyen veya ortadan kaldıran veya bunu amaçlayan ve cinsiyete bağlı olarak yapılan herhangi bir ayırım, mahrumiyet veya kısıtlama kadınlara karşı ayırım" olarak kabul edilmektedir.

Kadına yönelik şiddetle mücadele etmesi açısından 1975 yılında Mexico City'de; 1980 yılında Kopenhag'da; 1985 yılında Nairobi'de; 1995 yılında Pekin'de (HÜNEE 2015: 31) yapılan dünya konferanslarının da önemi büyüktür. Diğer taraftan hukuksal açıdan dünya çapında önemli değişimler meydana gelmiştir. 1992 yılında Birleşmiş Milletler Kadının Statüsü Komitesi'nin 11. Oturumunda kadınlara karşı şiddet ile ilgili tavsiye kararı alması bunlardan biridir. Komite, kararın da kadınlara yönelik şiddeti, "cinsiyete dayalı şiddet olarak kadınların erkeklerle eşit temelde hak ve özgürlüklerden yararlanma becerisini ciddi şekilde kısıtlayan bir ayrımcılık şekli" olarak tanımlanmıştır (Odman 2012: 134).

Kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda diğer önemli adım 2011 yılında imzalanan "Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi"dir İstanbul'da imzaya açıldığı için İstanbul Sözleşmesi olarak da anılır. 8 Mart 2012 tarihinde yürürlüğe giren bu sözleşme,

“cinsiyet, cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği temelli tüm ayrımcılık biçimlerine karşı mücadele edilmesi, şiddete karşı tedbir alınması, kadına yönelik şiddet tanımının genişletilmesi, ısrarlı takip ve aynı evde yaşama dikkate alınmaksızın şiddete maruz kalan kadınların zararlarının tazmin edilmesi ve şiddet uygulayan kişilerin şiddetin eylemi ile orantılı cezalar ile cezalandırılması” konusunda taraf devletlere pek çok yükümlülük yüklemesi (KSGM 2014: 37) açısından daha önceki sözleşmelerden bir adım daha ileri durumdadır.

Avrupa Konseyi tarafından düzenlenen Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi (İstanbul Sözleşmesi)’ne imza atan ülkeler arasında parlamentosunda ilk onaylayan ülke Türkiye olmuştur (Odman 2012: 144). İstanbul Sözleşmesi, “Kadınları her türlü şiddetten korumak ve kadına yönelik şiddeti ve aile içi şiddeti önlemek, kovuşturmak, ortadan kaldırmak, kadınlara karşı her türlü ayrımcılığın ortadan kaldırılmasına katkıda bulunmak ve kadınların güçlendirilmesi yoluyla da dahil olmak üzere, kadın ve erkek arasındaki somut eşitliğin kabul edilmesi (Md.3/a)”ni öngörmektedir.

Dünya’da hem felsefik, aktivist hem de hukuksal olarak gerçekleşen bu gelişmelere paralel olarak Türkiye’de kadına yönelik şiddetin görünürlüğünün sağlanması konusunda önemli adımlar atılmıştır. Öncelikle sivil toplum hareketleri olarak gerçekleşen bu adımların ilki, CEDAW Sözleşmesinin ülke çapında uygulanmasına dair yapılan imza kampanyası olmuştur. Sonrasında ise 1987’de Dayağa Karşı Dayanışma Yürüyüşü” gerçekleştirilmiştir. Bu kadınların özel hayatlarında yaşadıkları şiddeti kamusal alanda sorunsallaştırdıkları ilk sokak hareketi olarak nitelendirilebilir (Altınay ve Arat 2007: 18).

Bu gelişmeleri takip eden süreçte 1990 yılında Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı, 1993 yılında ise Kadın Dayanışma Vakfı’nın kurulması, kadına şiddeti önleme konusunda bilincin artmasına yardımcı olmuştur. Kadının korunmasının kurumsal olarak temsiliyeti ise 1990 yılında o dönemdeki kurumsal adlarıyla Kadının Statüsü ve Sorunları Başkanlığının kurulması ile gerçekleşmiştir. Aynı yıl Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna (SHÇEK) bağlı olarak ilk kadın konukevinin açılmıştır ve 1993 yılında Devlet İstatistik Enstitüsü bünyesinde Toplumsal Yapı ve Kadın İstatistikleri Şubesinin oluşturulması kadın ve kadına dair ayrımcılığın görünürlüğü konusunda ileriye doğru adımlar atılmasını sağlamıştır. Ayrıca, üniversitelerde de Kadın Araştırma ve Uygulama Merkezleri ve yüksek lisans programları açılmaya başlanmıştır (KSGM 2014: 35). Üniversitelerde kadın çalışmaları merkezlerinin kurulması, bu konuda yapılan çalışmaların kurumsal nitelik kazanmasını sağlamıştır.

Türkiye, dünya çapında geçerliliği olan sözleşmelere imza atmasının yanında, kadına yönelik şiddet ile mücadelede hukuksal anlamda yaşanan adımlardan ilki, 1998 yılında 4320 sayılı “Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun”un -bu kanun, 2012 yılında 6284 sayılı “Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun”un kabul edilmesiyle yürürlükten kalkmıştır-yürürlüğe girmesidir. Bir diğeri, 2006 yılında yürürlüğe giren 17 sayılı “Çocuk ve Kadına Yönelik Şiddet Hareketleriyle Töre ve Namus Cinayetlerinin Önlenmesi İçin Alınacak Tedbirler” konulu Başbakanlık Önergesidir Bu önerenin işlevsel olmasını sağlayan en önemli gösterge, ilk kez kadınla mücadele de “kadın”ın başlık olarak yer almasıdır. Nitekim 1998 yılında yürürlüğe giren 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun, her ne kadar şiddet gören bireylerin korunmasını kapsamış olsa dahi, doğrudan “kadın” başlığının yer almaması kadının şiddetten korunması ve önleyici politikalar geliştirilmesi konusunda eksikliklere ve aksaklıklara neden olmuştur (Karataş vd. 2008: 3). Kadına yönelik şiddetin önlenmesinde diğeri önemli gelişme, 2003 yılında Aile Mahkemelerinin kurulmasıdır. Mahkemelerin kurulmasına takiben 2004 yılında ise Anayasa’nın 10.Maddesi’ne “Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet bu eşitliğin hayata geçmesini sağlamakla yükümlüdür.” İfadesinin eklenmesi, en önemli eşitsizlik ihlali olan kadına yönelik şiddet konusunda devletin yükümlülüğe sahip olduğunu göstermesi bakımından önemlidir.

Ayrıca 1990 yılında Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü’nün kurulması ile kadına dair gelişmeler devam etmiştir. 2011 yılında ise bu müdürlük, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’na bağlanmıştır (HÜNEE 2015: 35). 2011 yılında Cumhuriyet Başsavcılığı’na bağlı Aile İçi Şiddet Bürosu, yine aynı yılda EGM’de her karakolda Aile İçi Şiddetle Mücadele Şube Müdürlüğü; 2012 yılında ise Jandarma Genel Komutanlığı’na bağlı Çocuk ve Kadın Kısıım Amirliği kurulmuştur (HÜNEE 2015: 38).

Kadınlara yönelik şiddeti bireysel bir sorun ya da yolunda gitmeyen bir ilişkinin sonucu olarak değerlendirmek, bir yanlışlığa sebebiyet vermesinin yanında gerçekliğin açık bir şekilde görünmesini engelleyeceğinden dolayı değişimi öteleme ihtimali de kaçınılmaz olacaktır (Mor Çatı 2007: 15). İşte bu nedenle yapılan çalışmaların ve alınacak önlemlerin bireysel olmaktan çıkarılarak devlet politikası olarak desteklenmesi gerekmektedir.

Günümüze geldiğinde kadına yönelik şiddetle mücadelenin boyutunun değiştiğine tanık olmaktadır. Artık şiddeti bireyselleştiren bir sorun olarak görmekten öte, tüm toplumun kadına dair şiddetten sorumlu tutulduğu, devlet kurumları bazında ise kurumlar arası koordinasyon

temelli yaklaşımların benimsendiği görülmektedir. Bu anlayışın hayata geçirilmesinde önemli işlevi bulunan hukuki açılım, 4320 sayılı kanunu yürürlükten kaldıran 6284 Sayılı “*Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun*”dur. Bu kanun, 2012 yılında Resmi Gazete de yayınlanması ile birlikte yürürlüğe girmiş olup, Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri’nin kurulmasını ve şiddete yönelik çalışmaların kapsamını içermektedir. Bu kanun:

“Şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan kadınlar, çocuklar, aile bireyleri ve tek taraflı ısrarlı takip mağduru olan kişilerin korunması ve bu kişilere yönelik şiddetin önlenmesi ile şiddet uygulayan veya uygulama ihtimali olan kişiler hakkında şiddetin önlenmesine yönelik tedbirler ile bu tedbirlerin alınması ve uygulanmasına ilişkin usul ve esasları” kapsamaktadır (Md.1).

Bu kanun ve ilgili yönetmelik, şiddete uğrayan bireylerin ve özellikle kadınların (Bu Kanun kapsamında kadınlara yönelik cinsiyete dayalı şiddeti önleyen ve kadınları cinsiyete dayalı şiddetten koruyan özel tedbirler ayrımcılık olarak yorumlanamaz- md.1-2/ç), şiddete maruz kalmalarını önlemek amacıyla;

- Mülkî amir tarafından verilecek koruyucu tedbir kararlarını (Md.6),
- Hâkim tarafından verilecek koruyucu tedbir kararlarını (Md.12),
- Hâkim tarafından verilecek önleyici tedbir kararlarını (Md.17),
- Kolluk amiri tarafından alınabilecek tedbirlerin uygulanmasına (Md.29), yönelik çeşitli birimlere ve kurumlara yükümlülükler vermektedir.

Ayrıca 6284 sayılı “*Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun*”un bir başka önemli getirisi, Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri (ŞÖNİM)’nin kurulmasını (Md.14) öngören yükümlülükleri içermesidir.

Hukuksal açıdan kadına yönelik şiddet ve ayrımcılık konusunda hem ülkemizdeki hem de Dünya’daki görünüm yukarıda açıklanmıştır. Hukuksal açılımların ötesinde istatistiksel açıdan ve yapılan çalışmalar bağlamında bu konunun açıklığa kavuşturulması önemli olmaktadır. Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından 2013 yılında yayınlanan rapor, kadına yönelik şiddetin küresel düzeyde boyutlarını ortaya koymaktadır. Bu verilere göre, dünya çapında kadınların %35’i ya partnerinin (eşi veya birlikte yaşadığı kişi) ya da partneri olmayan bir kişinin fiziksel ve/veya cinsel şiddetine maruz kalmaktadır. Dünya çapında kadın cinayetlerinin

%38'i ise, kadınların eşi veya birlikte yaşadığı kişi tarafından işlenmektedir. Eşi veya birlikte yaşadığı kişiler tarafından fiziksel ya da cinsel şiddete maruz kalan kadınlar birçok sağlık sorunu ile yüz yüze kalmaktadır. Örneğin, şiddete maruz kalan kadınlarda düşük doğum ağırlığına sahip bebeğe sahip olma oranı %16'dır. Yine bu rapora göre şiddete maruz kalan kadınlar, kalmayanlara oranla neredeyse iki kat daha fazla kürtaj olmakta ve depresyona girmektedir (DSÖ 2015: 145).

Türkiye'de kadına yönelik şiddet ve pek çok konudaki istatistiki veriler, TÜİK tarafından sağlanmaktadır. İstatistiksel bağlamda Dünya Sağlık Örgütü'nün şiddet verileri ile Türkiye'de kadına yönelik şiddet konusundaki veriler birbiriyle örtüşmektedir. Zira tablo 1'de görüleceği gibi TÜİK 2014 verilerine göre yaşamının herhangi bir döneminde fiziksel şiddete maruz kalmış kadınların oranı %35,5'tir. Fiziksel veya cinsel şiddete maruz kalan kadınların oranı ise %37,5'dir. 2008 yılının verilerine şiddette bir azalma görülmesi, sevindirici nitelikte olsa dahi yapılan araştırmalar ve haber kuşaklarında görülen kadın cinayetleri haberleri göz önüne alındığında; bu azalma, inandırıcı nitelikte olmamaktadır.

Tablo 1: TÜİK Verilerine Göre Türkiye'de Şiddete Maruz Kalan Kadınların Durumu

Yıllar	Kadına Yönelik Şiddet Türleri		
	Fiziksel	Cinsel	Fiziksel ve Cinsel
2008	%39,3	%15,3	%41,9
2014	%35,5	%12	%37,5

Kaynak: www.tuik.gov.tr, Erişim Tarihi: 6.4.2017

Kadına yönelik şiddette elde edilen verilerden bir diğeri, kadının eğitim durumu ve şiddet türleri arasındaki durumu gösteren bulgulardır. Tablo 2'de bu ilişkiye yönelik verilere yer verilmiştir. Tabloya bakıldığında; fiziksel şiddete maruz kalma düşük eğitim düzeyine sahip kadınlarda %41,4 iken; lise ve üzeri eğitim düzeyinde bu oran %22,8'e düşmektedir. Kısaca en fazla şiddetin eğitim seviyesi düşük kadınlarda görüldüğü ve eğitim düzeyine göre şiddet türünün de farklılaştığı görülmektedir.

Tablo 2: TÜİK Verilerine Göre Kadının Eğitim Durumu Şiddet Türleri Arasındaki İlişki

Eğitim Durumu	Kadına Yönelik Şiddet Türleri		
	Fiziksel	Cinsel	Fiziksel ve Cinsel
Eğitim Yok/Okula Gitmemiş	%41,4	%14,4	%43,3
İlköğretim 1. Kademe	%39,9	%12,9	%41,8
İlköğretim 2. Kademe	%34,4	%12,6	%36,7
Lise ve Üzeri	%22,8	%7,9	%24,7

Kaynak: www.tuik.gov.tr, Erişim Tarihi: 6.4.2017

Bir diğer önemli veri, yaş durumu ve şiddet türü arasındaki durumla ilgili olmaktadır. Bu duruma ilişkin veriler, Tablo 3’de gösterilmiştir. Tabloya bakıldığında şiddete en fazla 45-59 yaş aralığındaki kadınların maruz kaldığı görülmektedir.

Tablo 3: TÜİK Verilerine Göre Yaş Durumu ve Şiddet Türleri Arasındaki İlişki

Yaş	Kadına Yönelik Şiddet Türleri		
	Fiziksel	Cinsel	Fiziksel ve Cinsel
15-24 Yaş Arası	%25,4	%9,5	%28,1
25-34 Yaş Arası	%32,4	%10,5	%34
35-44 Yaş Arası	%36,8	%4,8	%38,2
45-59 Yaş Arası	%40,1	%14,5	%42,7

Kaynak: www.tuik.gov.tr, Erişim Tarihi: 6.4.2017

Çeşitli araştırmalar ailelerin ve toplumların sosyo-ekonomik gelişmişlikleri ve şiddet olgusu arasındaki ilişkiyi incelemiştir. TÜİK verilerinde bu duruma ilişkin bulgular Tablo 4’de verilmiştir. Tabloya göre refah düzeyi düşük olan ailelerde aile içi şiddetin daha fazla olduğu görülmektedir. Şiddet türüne göre ise bu ailelerde en fazla fiziksel şiddetin var olduğu görülmüştür.

Tablo 4: TÜİK Verilerine Göre Refah Düzeyi ve Şiddet Türleri Arasındaki İlişki

Refah Düzeyi	Kadına Yönelik Şiddet Türleri		
	Fiziksel	Cinsel	Fiziksel ve Cinsel
Düşük	%41,4	% 14,1	%43,4
Orta	% 38	% 13,4	%40,1
Yüksek	%29,2	%9,5	%31

Kaynak: www.tuik.gov.tr, Erişim Tarihi: 6.4.2017

Dünya’da ve ülkemizde kadına yönelik şiddete dair resmi istatistikler, kapsamlı veriler sunmaları açısından önemlidir. Fakat aynı zamanda akademik anlamda yapılan çeşitli araştırmaların sonuçlarına değinmekte geniş bir perspektifle konunun daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır.

Kreager vd, 914 boşanmış kadınla yaptıkları çalışma, dünya ölçeğinde görünürlüğü açıklaması ve örneklemin kapsamlılığı bakımından önemlidir. bu çalışmaya göre çalışmaya dahil edilen kadınların %22 (202 kişi)’sinin evliliklerinde en az bir kere şiddet gördükleri ortaya çıkmıştır. Ayrıca şiddete maruz kalan kadınların %16 (33 kişi)’sı üniversite mezunu kadınlarından oluşmaktadır (Kreager vd. 2013: 571).

Türkiye’de ise son zamanlarda kadına yönelik şiddete dair yapılan en kapsamlı çalışmalardan biri, Altınay ve Arat’ın 2007 yılında 1800 kadına anket uygulayarak gerçekleştirdikleri çalışmadır. Altınay ve Arat (2007: 75)’in yaptıkları çalışmada çalışmaya katılan her 10 kadından 9’u “Haklı görülebilecek dayak yoktur” demiştir. Bunun aksine 1995 yılında T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumunun yaptığı “Aile İçi Şiddetin Sebep ve Sonuçları” adlı çalışmada kadınların şiddeti çoğunlukla haklı gördükleri sonucuyla karşılaşılmıştır.

Ayrıca Altınay ve Arat yaptıkları çalışmada kadınların %34’ünün hayatlarının herhangi bir döneminde en az bir kere fiziksel şiddete maruz kaldıklarını bulmuştur. Hayatı boyunca eşinden en az bir kere fiziksel şiddet görmüş kadınların oranı Türkiye örnekleminde %35; Doğu Anadolu’da ise, %40’dır. Diğer taraftan çalışmada aileye kocasından daha çok gelir getiren kadınların şiddete maruz kalma riskinin iki misli arttığını bulunmuştur. Diğer taraftan öğrenim düzeyi arttıkça fiziksel şiddet gördüğünü söyleyen kadınların sayısı azalmıştır (2007: 79-80).

Bir diğer kapsamlı çalışma, Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü tarafından 2008 yılında gerçekleştirilmiştir. “Türkiye’de aile içi şiddet araştırmasına göre kentsel alanda kadınların %40,3’ü; kırsal alanda %46,6’sı; tüm ülke

genelinde ise %41,9'u şiddete uğramaktadır (kadininstatusu.gov.tr, 2 Mart 2017'de erişildi).

Kovacık ve Çağlayanverdi (2009) yaptıkları çalışmada ise 593 kadına anket uygulamış ve kadınların yarısından biraz fazlasının aile içi şiddete maruz kaldıklarını bulmuşlardır.

Yakın tarihimizde yapılan en önemli çalışma ise, Hacettepe Üniversitesi ve Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü tarafından yapılan şiddet araştırmasıdır. Bu çalışma 15,072 örneklem sayısı ile 12 istatistikî bölge içerisinde bulunan 15-59 yaş aralığındaki kadınlar ile yüz yüze görüşmeler yapılarak gerçekleştirilmiştir. Halen ya da daha önce ilişkide buldukları eş/nişanlı/sözlü/erkek arkadaş tarafından şiddete maruz kalıp kalmadığını araştırmak amaçlanmıştır. Nitel araştırma kısmı ise daha çok kadına yönelik şiddeti önlemek için yapılan kanunların işleyişiyle ilgili olarak hazırlanmıştır. Nicel araştırmadan farklı olarak nitel araştırma da tedbir kararı ile ilgili olarak ceza almış erkeklerle de görüşülmüştür (HÜNEE 2014: 81).

Bu çalışmanın sonuçlarına göre, Türkiye genelinde yaşamının herhangi bir döneminde fiziksel şiddete maruz kaldığını belirten kadınların oranı yüzde 36'dır. Yani, her 10 evlenmiş kadından neredeyse 4'ü eşi veya birlikte olduğu erkeklerin fiziksel şiddetine maruz kalmıştır. %12'si cinsel; %27'si hem cinsel hem de fiziksel; %44'ü duygusal ve %30'u ise ekonomik şiddete maruz kalmıştır. Kadına yönelik şiddetin bu boyutlarda olması, yapılacak ve yapılmış politikaların yeniden gözden geçirilmesini gerekli kılmaktadır (HÜNEE 2014: 81).

5.Şiddetle Mücadele Yöntemi Olarak Sosyal Hizmet Kuruluşları

Sosyal hizmet, dezavantajlı konumda olan bireylere toplumla temas ettiği noktalarda bireysel ve toplumsal bağlamda iyileştirme yapmayı amaçlar. Bu bağlamda dezavantajlı konumda olan şiddete uğramış kadına yönelik sosyal hizmet çalışmaları, tarihsel bakış açısıyla çok geniş anlamda değerlendirilebilir. Fakat bu çalışmada sadece şiddete uğramış kadına/bireye verilen hizmetlerden ve bu hizmetlerin örgütsel karşılığı olan kurum ve kuruluşlardan bahsedilecektir.

Şiddeti önlemeye yönelik sosyal hizmet kuruluşlarının bu dezavantajlı gruplara dair müdahalesinin amaçları şunlardır:

- Güvenlik, yiyecek, barınma, ulaşım, çocukların bakımı için yardımcı olmak gibi öncelikli ihtiyaçları belirlemek,

- Bireyin hikayesini dinleyip; eşine ya da birlikte olduğu kişiye dönmek istemesinin veya istememesinin nedenlerini anlamaya çalışmak,
- Bireyin kendisi ve varsa çocukları için çaba göstermesi için onu hayatta tutacak kararları vermesinde yardımcı olmak,
- Şiddete tanık olan/uğrayan çocuklarında danışmanlık almasını sağlamak,
- Koruyucu, önleyici hapis kararları ve zorlayıcı hapis kararlarının verilerini toplamak ve tedbir kararlarının sicilini oluşturarak bu kararların izlenimini yapmak,
- Gerekirse tedbir kararının alınması ve uygulanması için başvuruda bulunmak,
- Bireylerin ihtiyacı oldukları kurumlarla koordineli olarak çalışmak ve mağdurları yönlendirmek (Sheafor ve Horejsi 2002: 534).

Ülkemizde kadına yönelik sosyal politikaların planlandığı, denetlendiği ve uygulandığı en yetkili kurum 2012 yılında kurulan Aile Sosyal Politikalar Bakanlığı'na bağlı Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü'dür.

Şiddetle mücadele de günümüzde var olan en yetkin kuruluş ise ŞÖNİM (Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi)'dir. Şiddet önleme ve izleme merkezi (ŞÖNİM): Şiddetin önlenmesi ile koruyucu ve önleyici tedbirlerin etkin bir biçimde uygulanmasına yönelik güçlendirici ve destekleyici danışmanlık, rehberlik, yönlendirme ve izleme hizmetlerinin verildiği, yeterli ve gerekli personelin görev yaptığı ve tercihen kadın personelin istihdam edildiği, çalışmaların yedi gün yirmi dört saat esasına göre yürütüldüğü merkezler" olarak tanımlanmıştır (Md.1).

ŞÖNİM, şiddetin nedenleri, varlığı ve sonuçları ile tek elden ve çok yönlü mücadele edebilmek ve kadınların ekonomik, psikolojik, hukuki ve sosyal olarak güçlendirilmesini sağlamak amacıyla kurulmuş olup; merkezlerin hizmete açılması ile birlikte yürüteceği hizmet ve faaliyetler ilgili kanun -6284 sayılı- ile düzenlenmiştir. Aralık 2016 itibariyle ŞÖNİM, 49 ilde çalışmalarını sürdürmektedir (KSGM 2016:23). ŞÖNİM'in bulunmadığı yerlerde il müdürlükleri ve sosyal hizmet merkezleri şiddete uğrayanlara yönelik danışmanlık, rehberlik ve sosyal destek hizmetleri sunmaktadır. ŞÖNİM'in en önemli özelliği, şiddete uğramış bireylerin ihtiyacı olan bütün hizmetlerin tek çatı altında toplanmış olması ve kurumlar arası koordinasyonu sağlayan yapıya sahip olmasıdır. Şiddete uğrayan bireylerin kolluk kuvvetlerinden sonra getirildiği ilk sosyal hizmet kuruluşu, Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi'dir. Buraya gelen bireylerin –kadın, erkek ve çocuk- ihtiyaç

tespiti, gerekli müdahaleleri ve barınma, güvenlik gibi bütün ihtiyaçları ŞÖNİM tarafından karşılanmaktadır. Bireylerin barınma ihtiyacı burada karşılanmaz; öncelikle İlk Kabul Birimi'ne kabul edilir. Eğer bireyin daha uzun süre kalması gerektiğine karar verilirse; Sığınmaevi'ne yönlendirilir.

6284 sayılı kanunda ilk kabul birimleri: “*kendi görev alanları kapsamındaki hususlar saklı kalmak kaydıyla açılması, işletilmesi ve hizmet sunumu, Yönetmelik hükümleri çerçevesinde yerine getirilen ŞÖNİM'e başvuran kadınlar ve beraberindeki çocukların geçici kabulleri yapılarak ilk gözlemlerinin yapıldığı, tıbbi kontrol ve tedavilerinin sağlandığı, psiko-sosyal ve ekonomik durumlarının incelendiği, iki haftaya kadar kalabilecekleri birim*” (Md. 55/1) olarak tanımlanmıştır. Aralık 2016 itibariyle 24 ilde 25 İlk Kabul Birimi hizmet vermektedir.

Kadınların ilk kabul birimine geçici kabulünün yapılabilmesi için gereken bilgi ve belgeler şunlardır:

- Başvuru dilekçesi (Md. 12/3-a),
- Ön görüşme formu (Md. 12/3-b),
- Kadının konukevi kurallarına uyacağına dair taahhütname (Md. 12/3-c),
- Kimlik bilgisi beyanı (Md. 12/3-ç) gerekmektedir.

Konukevleri ise, kocaları ya da birlikte oldukları kişiler tarafından şiddete maruz kalan kadınlara, şiddetten uzakta güvenli bir ortam sağlamak amacıyla ortaya çıkmıştır. Çaresizlik, yalıtılmışlık ve şiddete maruz kalan tek kadın olma duygusuyla başa çıkmada kadınlara destek olmak, kadınların kendi hayatları üzerinde bağımsız karar alma yetileri kazanarak güçlenmesini sağlamak kadın sığınma evlerinin temel amaçları arasındadır (Açıkel 2009: 1-2).

2005 yılında yürürlüğe giren 5393 sayılı Belediyeler Kanunu ile Büyükşehir Belediyeleri ve nüfusu 50.000'i bini geçen belediyelere kadın ve çocuklar için konukevleri açma görevi verilmiştir. Söz konusu düzenlemede 2012 yılında yapılan değişiklik ile Büyükşehir Belediyeleri ile nüfusu 100.000'i geçen belediyelerin kadınlar ve çocuklar için konukevleri açması “*zorunlu*” hale getirilmiştir.

Konukevlerine kabulünü isteyen kadınlar il müdürlüğüne, ŞÖNİM'e ve benzeri görevleri yapan kamu kurum ve kuruluşlarının ilgili yönlendirici birimlerine veya kolluğa başvurabilirler (Md.9/1). Ya da şiddetten haberdar olan üçüncü kişilerin bildirimleri ihbar kabul edilir (Md.9/2). Fakat kadınların konukevine doğrudan başvuruları kabul edilemez. Konukevine kişisel olarak yapılan başvurular ŞÖNİM'e yönlendirilir

(Md.9/3). Sığınma evine kabulde kadınlardan herhangi bir belge istenmez. Konukevi yönetimi, resmi kimlik belgesi olmayan kadınların kimlik belgesi edinme işlemlerine destek olur (Md.9/4).

Konukevleri, örgütlenme biçimleri ve finansman kaynağı olarak değerlendirildiğinde üç çeşit sığınma evi karşımıza çıkmaktadır: Özerk sığınma evleri, yarı özerk sığınma evleri, resmi kurumlara bağlı sığınma evleri. Aralık 2016 itibariyle ASBP'ye bağlı 2647 kapasiteli 101 konukevi; yerel yönetimlere bağlı 741 kapasiteli 32 konukevi; sivil toplum kuruluşuna bağlı 45 kapasiteli 4 kadın konukevi; toplam da ise 3433 kapasite 137 konukevi ile hizmet vermektedir (KSGM 2016:24). Sığınma evleri önceden SHÇEK'E bağlı iken; 6284 sayılı kanundan sonra ŞÖNİM'e (Aile Sosyal Politikalar Bakanlığı'na) bağlanmıştır. Diğer taraftan sığınma evlerine/konukevlerine ŞÖNİM'in bilgisi dışında-buraya başvurmaksızın- kimse alınmamaktadır.

Ayrıca şiddete uğramış/uğrama ihtimali olan bireylere yönelik ihbar hatları da ulaşılabilirlik ve önelem noktasında ciddi kolaylıklar sağlamaktadır. ALO 183 ihbar hattı, aile, çocuk, yaşlı, şehit yakınları ve gazilere yönelik hizmetler vermesinin yanında ihmal istismar, şiddet ve cinayet vakalarının önlenmesi ile sorumlu sosyal destek hattıdır (aile.gov.tr, 3 Mart 2017'de erişildi.). Bu hattın istatistikleri incelendiğinde başvuruların yarıya yakınının kadın sorunlarıyla gerçekleştirildiği görülmektedir (shcek.gov.tr, Erişim Tarihi:3.3.2017). Hattın kadına yönelik şiddet konusunda spesifik olmaması, psikolojik danışmanlık konusunda yetersiz kalması ve hattın hâlihazır da gezici bir ekibinin olmaması verilen hizmetlerin etkinliğinin ve verimliliğinin düşük olmasına neden olmaktadır (Öztürk 2012: 204).

Diğer taraftan sosyal hizmet kuruluşlarının yanında şiddete uğramış/uğrama ihtimali olan bireylere yönelik 6284 sayılı kanun gereği kolluk kuvvetleri, Emniyet Genel Müdürlüğü, mülki amirler, Jandarma Genel Komutanlığı, Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü, Sağlık Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı da bu bireylere karşı sorumlu tutulmuştur (Md.29).

6. Sonuç

Şiddet bir insan hakları ihlali olduğu gibi ayrıca önemli sosyal sorunlardan biridir. Şiddeti sadece aile içine indirgemek ve sadece aile endeksli bir bakış ile açıklanmak çoğu zaman mümkün olamamaktadır. Dünya'da ve ülkemizde ortaya konan şiddet istatistikleri ve yapılan akademik çalışmalar, kadınların eşleri ya da partnerleri tarafından şiddete maruz kaldığını göstermektedir. Şiddet, nedenleri ve sonuçları açısından

üzerinde sürekli düşünülmüş ve incelenmiş bir konudur. Özellikle şiddetten etkilenen taraflar açısından elzem bir konu olan şiddetin mağdur tarafı daha çok kadınlar ve çocuklar olmaktadır. Toplumsal cinsiyet algısı, erkeğe yaşadığı alanda kadına yönelik bir iktidar alanı tanımıyor. Ataerkil alan içerisinde filizlenen erkeğin bu iktidar alanı, kadına yönelik şiddetin çeşitlerini besleyen en önemli unsurlardan biri olarak değerlendirilebilir.

Dünya’da kadına ve kadının özellikle özel alandaki görünürlüğüne dair çabalar, öncelikle feminist akımın faaliyetleri çerçevesinde gerçekleşmiştir. Ortaçağ’da kadının ruhunun olup olmadığının tartışılmasından yüz yıl sonra birinci dalga feminist hareket, kadının sosyo-politik alana katılımı için mücadele vermiştir. Bu süreçten sonra somut adımlar atılmaya ve kadınların hukuki görünümünün artması sağlanmıştır. İkinci dalga feminist hareket ise, kadınların “kız kardeşlik” olgusu üzerinden ortak ezilmişliğe vurgu yaparak bir dayanışma birliği çerçevesinden kadınların hareket etmesini amaçlamıştır. Hukuksal açıdan görünürlüğü kazanılmasında kadınlar, feminist harekete çok şey borçludur. Diğer taraftan Dünya’da ve ülkemizde oluşturulan komiteler, kongreler, kanunlar, oluşturulan kurumlar, kadına dair şiddeti ve genel anlamda ayrımcılığı önlemek amacıyla gerçekleştirilen önemli adımlar olarak değerlendirilebilir. Batı’da 1950’lerde başlayan kadın hareketlerinin etkisi Türkiye’ye 1980’lerin başında önce sivil toplum hareketleri, sonrada resmi kanallarla gerçekleşmiştir. Uluslararası düzeyde kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda atılan adımlar, Türkiye’de de yankı bulmaya başlamıştır.

Sokak hareketleriyle başlayan bu süreç, 4320 Sayılı Kanun ve sonrasında bu kanunun daha geniş hali olan 6284 Sayılı Kanun ile kadına yönelik şiddete karşı mücadelenin önemli yapı taşı olmaya devam etmiştir. Özellikle toplumsal cinsiyet algısının beslediği “kadın” kavramı kullanılarak kadına yönelik şiddeti meşru sayan geleneksel bakış açısının yerine şiddetin görünür kılınmasına neden olmuştur. Hukuksal anlamda yaşanan bu gelişmeler, şiddete dair perspektifin de genişlemesini sağlamıştır. Sosyal hizmet açısından önemli bu hukuksal açılımların resmi düzeydeki en önemli yansıması, şiddete yönelik sosyal hizmet kuruluşunun (ŞÖNİM) açılmasını öngörmesidir. Şiddete uğrayan bireyin ihtiyacı olan bütün hizmetlerin tek çatı altında veriliyor olması, 7/24 çalışma prensibine sahip olması, çoğunlukla kadın personelin çalışması ve kurumlar arası koordinasyonun sağlanması ŞÖNİM’in önemli avantajlarındandır. Fakat bu kuruluşun henüz 5 yıldır hizmet veriyor olması, ülke geneline yayılamaması ve istenilen bütün uygulamaların ilk açılan illerde toplanması gibi çeşitli sorunların da olduğu söylenebilir.

ŞÖNİM'in ve diğer şiddet ile mücadele kuruluşlarının uygulamalarının bütün illere aynı şekilde yansması ve kanunda öngörülen uygulamaların gerçekleştirilmesi, kadına yönelik şiddetle mücadeleyi kuşkusuz daha etkin hale getirecektir. Fakat bunlardan önce kadına karşı şiddetin önüne geçilmesi için kadına yönelik şiddeti meşru gören zihniyetin değiştirilmesi elzem bir durumu oluşturmaktadır. Bu zihniyetin değişimi ile birlikte şiddetin engellenmesi için oluşturulan kurumlar, imzalanan sözleşmeler ve çıkarılan kanunlar, etki alanlarını genişletme fırsatı bulacaklardır.

Kaynaklar

- Açikel, Seher (2009). *“Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Kadın Sığınmaevleri Önlemi: Türkiye Örneği”*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Altınay, Ayşegül ve Arat, Yeşim (2008). *Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet*. İstanbul: Punto Baskı Çözümleri.
- Arın, Canan (1996). *Kadına Yönelik Şiddet Açısından Türk Hukukunun Kadına Yaklaşımı, Evdeki Terör Kadına Yönelik Şiddet*. İstanbul: Mor Çatı Yayınları.
- Arın, Canan (1998). “Kadına Yönelik Şiddet”. 75 Yılda Kadınlar ve Erkekler içinde. İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları. 201-210.
- Beavoir, Simone (1986). *Kadın*. Çev:Bertan Onaran, İstanbul: Pınar Yayınları.
- Berktaş, Fatmagül (2004). *Kadınların İnsan Haklarının Gelişimi ve Türkiye (Sivil Toplum ve Demokrasi Konferans Yazıları No:7)*. İstanbul Üniversitesi:Sivil Toplum Kuruluşları Eğitim ve Araştırma Birimi.
- Berktaş, Fatmagül (2011). *Tek Tanrılı Dinlerde Kadın*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Bulut, Meryem (2008). “Kadınlarda Boşanma ve Kültür İlişkisi”. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*. 12 (2). 111-118.
- Butler, Judith (2012). *Cinsiyet Belası*. 3. Cilt. Çev:B. Ertür. İstanbul: Metis Yayıncılık.
- Coomaraswamy, Radhika (2014).“Kadına yönelik Şiddet ve Namus Suçları. *“Namus” Suçlar Paradigmalar ve Kadına Yönelik Şiddet*,

- Ed. Lynn Welchman ve Sara Hossain, Çev: Ayten Sönmez vd. İstanbul: Bgst Yayınları:17-20.
- Connors, Jane (2014) “Birleşmiş Milletler’in Namus Suçlarına Yönelik Yaklaşımı”, “*Namus” Suçlar Paradigmalar ve Kadına Yönelik Şiddet*, Edit:Lynn Welchman ve Sara Hossain, Çev:Ayten Sönmez vd. İstanbul: Bgst Yayınları.41-58.
- Costa, Mariarosa Dalla (2014). *Kadınlar ve Toplumun Alt Üst Edilmesi*. Çev:Kolektif, İstanbul: Otonom Yayınları.
- Demiröz, Filiz (1999). “*Kadına Yönelik İstismar ve Sosyal Hizmet Müdahalesi*”. Prof. Dr. Sema Kut’a Armağan: Yaşam Boyu Sosyal Hizmet. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu. 256-275.
- Dişsiz, Melike. Şahin, Nevin Hotun (2008).”Evrensel Bir Kadın Sağlığı Sorunu: Kadına Yönelik Şiddet”. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi*.1(1).17-31.
- Dünya Sağlık Örgütü (2015). “Global and regional estimates of violence against women: prevalence and health effects of intimate partner violence and non-partner sexual violence”. (http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/85241/1/WHO_RHR_HRP_13.06_eng.pdf?ua=1, 24 Şubat 2017’de erişildi).
- Ecevit, Yıldız. Elçik, Gülnur (2013).”Cinsellik ve Beden”. *Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları*. Ed. Yıldız Ecevit ve Nadide Karkıner. Eskişehir:Anadolu Üniversitesi Açıköğretim FakültesiYayınları.140-167.
- Eşkinat, Rana (2012). “*Türkiye’de Kadına Yönelik Ekonomik Şiddet*”. Ankara: 2.Uluslararası Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu.
- Gül, Songül (2013). *Türkiye’de Kadın Sığınmaevleri*. İstanbul: Bağlam Yayınları.
- İlkkaracan, Pınar ve Gülçür, Leyla (1996). *Aile İçinde Kadına Karşı Şiddet: Sıcak Yuva Masalı Aile İçi Şiddet ve Cinsel Taciz*. İstanbul: Metis Yayınları.
- İlkkaracan, Pınar (2015). *Müslüman Toplumlarda Kadın ve Cinsellik*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Heywood, Andrew (2016). *Siyaset Teorisine Giriş*. Çev. H. Murat Köse. İstanbul: Küre Yayınları.

- HÜNEE (Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü) (2014). Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet Araştırması Özet Rapor. (<http://www.hips.hacettepe.edu.tr/ozetraporturkceweb.pdf> 2 Aralık 2015’de erişildi).
- Karataş, Sultan. Şener, Ülker ve Otaran, Nur (2008). *Kadın Sığınmaevleri Kılavuzu*. Ankara: T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü.
- Kaya, İbrahim (2016). *Yeni Türkiye’nin Toplumsal Yapısı*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Keller, Eveleyn Fox (2007). *Toplumsal Cinsiyet ve Bilim*, Çev: Ferit Burak Aydar. İstanbul: Metis Yayınları.
- Kocacık, Faruk ve Çağlayandereli, Mustafa (2009). “Ailede kadına yönelik şiddet: Denizli ili örneği” *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*. 6(2). 24-43. (<http://www.insanbilimleri.com>. 5 Mart 2017’de erişildi).
- Köse, Elifhan (2013), “Cinsiyet/Toplumsal Cinsiyet İkiciliği Üzerine Eleştirel Yaklaşımlar Ya Da Doğa “Doğal Mıdır”. *Doğu Batı Dergisi*. 64:37-52.
- Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı, (2007). *Şiddetten Uzakta Bir Sığınak Nasıl Kurulur? Nasıl Yürütülür?* Çev: Z. Korkman, İstanbul: Mor Çatı Yayınları.
- Odman, Tevfik (2012). “Kadına Karşı Cinsel Şiddet”, *2.Uluslararası Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu*: Ankara.
- Özateş, Özge Sanem (2009). “Bir Sosyal Hizmet Müdahalesi Olarak Aile İçi Şiddet Mağduru Kadın Sorununda Feminist Etik Yaklaşım”. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*. 20(2). 99-107.
- Özbay, Cenk (2013).“Türkiye’de Hegemonik Erkekliği Aramak”. *Doğu Batı Dergisi*. 63:185-203.
- Öztürk, Aslıhan Burcu (2013). “Kadına yönelik şiddetle mücadelede neredeyiz? Feminist Sosyal Çalışma Bağlamında Bir Değerlendirme”. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*.195-208.
- Sancar, Serpil (2013). “Erkeklik”, *Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları*. Ed. Yıldız Ecevit ve Nadide Karkiner. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.168-191.
- Sen, Purna (2014).” Namus Suçları, Anlam ve Önemi”, *Namus Suçlar Paradigmalar ve Kadına Yönelik Şiddet*, Ed:Lynn Welchman ve

- Sara Hossain, Çev.Ayten Sönmez vd. İstanbul: Bgst Yayınları.59-78.
- Sheafor, Bradford ve Horejsi Clarles (2003). *Techniques And Guidelines For Social Work Practise*.6th ed. Boston: Allyn & Bacon.
- Sıddıqı, H. (2014). “Aile İçi Şiddet Namus Değil Yüz Karasıdır! Birleşik Krallıkta ‘Namus Suçlarına Karşı Kadınların Mücadelesi’”, *Namus Suçlar, Paradigmalar Ve Kadına Yönelik Şiddet*. Ed. Welcman, L, Hossain S., Çev. Sözmez A. vd., İstanbul: Bgst Yayınları.267-85.
- T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu (1995). *Aile İçi Şiddetin Sebepleri ve Sonuçları*. Ankara: Yayın No:86.
- Tosun, Zehra ve Öztürk, Aslıhan Burcu (2010). *Kadın Sığınmaevi Modelleri Türkiye ve Çeşitli Ülke Uygulamaları*. Ankara: İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü.
- TÜİK (2014). (<https://biruni.tuik.gov.tr/kadinasiddetdagitim/kadin.zul>. 6 Nisan 2017’de erişildi).
- Uygur, Gülriz ve Çağlar, İrem (2013). “Şiddet”, *Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları*, Ed. Yıldız Ecevit ve Nadide Karkıner, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları:118-139.
- Vatandaş, Celalettin (2003). *Aile İçi Şiddet: Türki’de Eşler Arası Şiddet*. Afyon Kocatepe Üniversitesi: Yayın No:58.
- Yaman, Miraç Ömer Vd. (2015). *Türkiye Sosyal Hizmet Birliğinde Kadın Bibliyografik Bir Değerlendirme (1950-2013)*. 1.Baskı. İstanbul: Açılım Kitap.
- Touraine, Alain (2007). *Kadınların Dünyası*. Çev: Mehmet Moralı. İstanbul: Kırmızı Yayınları.